

**Лєсовець Н. М.**

*ДЗ «Луганський національний університет  
імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ,  
доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності,  
кандидат філологічних наук, доцент,*

**Лєсовець О. Д.**

*Національний університет «Одеська юридична академія»,  
студентка 3-го курсу факультету цивільної  
та господарської юстиції*

## ДО ПИТАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ УЗГОДЖЕНОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ

Сьогодні питанням неузгодженості правничої термінології надають особливої уваги як правники, так і філологи. Це зумовлюється важливістю удосконалення термінології нормативно-правових актів, оскільки, спираючись на них, далі робляться помилки у використанні термінології.

Зупинимося детальніше на розгляді термінології Кримінального кодексу України. У Кримінальному законі не передбачено окремого розділу, присвяченого визначенню термінології. Проте поняття визначають в окремих спеціальних статтях (здебільшого в Загальній частині), описових диспозиціях статей Особливої частини та примітках до них [Чулінда Л. І. Українська правнича термінологія / Л. І. Чулінда. - К. : Магістр - XXI сторіччя, 2005. - 111 с., с. 41].

На думку дослідників, термінологію Кримінального кодексу 2001 р. істотно доопрацьовано та вдосконалено. Зокрема, у Кримінальному кодексі більшість русизмів усунуто, скорочено тавтологію, менше стало випадків невинуватених синонімів тощо [Навроцький В. О. Наступність кримінального законодавства України (порівняльний аналіз КК України 1960 р. та 2001 р.) / В. О. Навроцький. - К. : Атака, 2001. - 272 с., с. 9].

В Особливій частині Кримінального кодексу (далі КК) зі встановленням кримінальної відповідальності за вперше криміналізовані діяння з'явилися

такі поняття, як *геноцид* (ст. 442 КК), *допінг* (ст. 323 КК), *засоби вимірювання* (ст. 226 КК), *екоцид* (ст. 441), *експлуатація дітей* (с. 150 КК) тощо.

Понятійний апарат Особливої частини Кримінального кодексу звільнився від таких понять, як *наклеп*, *державне* або *колективне майно*, *доведення неповнолітнього до стану сп'яніння*. На думку вчених, відсутність певних понять у Кримінальному кодексі 2001 р. зовсім не означає декриміналізацію тих чи інших діянь. У багатьох випадках учинене охоплюється статтями Особливої частини Кримінального кодексу, при формуванні яких використано ширші поняття. Іноді ті самі за змістом та обсягом поняття виражаються іншими термінами. Так, відмовилися від термінів *посадова особа*, *посадовий злочин* - відновили терміни *службова особа*, *службовий злочин* [Навроцький В. О. Наступність кримінального законодавства України (порівняльний аналіз КК України 1960 р. та 2001 р.) / В. О. Навроцький. - К. : Атака, 2001. - 272 с., с. 10].

Зауважимо, що не всі термінологічні зміни схвалюють правознавці. Поширення в Україні комп'ютерів привело до того, що дедалі частіше ця організаційна техніка стає предметом або знаряддям вчинення злочинів. У Кримінальному кодексі поняття, пов'язані з комп'ютерною технікою, програмним забезпеченням, інфраструктурою використовуються у семи статтях Особливої частини (статті 163, 176, 190, 301, 361 - 363) [Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page5>]. Однак не завжди точними та логічно виваженими є ці поняття. Так, у ст. 163 КК встановлено відповідальність за порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер. Проте передати будь-яку кореспонденцію з допомогою лише комп'ютера як засобу організаційної техніки неможливо. Мабуть, законодавець мав на увазі кореспонденцію, що передається засобами електронної пошти, тобто допущено смислову неточність у формулюванні. До

того ж, на думку Л. І. Чулінди, з позицій права комп'ютер в електронній пошті відіграє таку саму роль, як і телефонний апарат, телетайп, факс, тобто він є одним з кінцевих пристроїв у системі зв'язку. Тому розділяти в диспозиції ч. 1 ст. 163 КК вказівку на засоби зв'язку й комп'ютер розділовим сполучником „або” безпідставно. Якщо законодавець прагнув підкреслити, що аналізована норма охоплює й нові для України засоби зв'язку, то краще було б указати на порушення таємниці кореспонденції, що передається засобами зв'язку, зокрема й електронною поштою [Чулінда Л. І. Українська правнича термінологія / Л. І. Чулінда. - К. : Магістр - XXI сторіччя, 2005. - 111 с., с. 41].

Зауважимо, що у статтях, які стосуються комп'ютерної техніки, немає чіткої термінологічної узгодженості. Законодавець у всіх вищезазначених статтях застосовує термін *комп'ютер*, а у ст. 190 КК використовується термін *електронно-обчислювальна техніка*.

Важливою є проблема уживання синонімів у тексті Кримінального закону. Зокрема, в Особливій частині Кримінального кодексу уживаються терміни *підrobка*, *підrobлення* та *фальсифікація*. У попередньому Кримінальному кодексі (1960 р.) законодавець застосовував терміни *підлог* та *підrobка*. Термін *підrobлення* уживається при опису таких складів злочинів, як *підrobлення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут* (ст. 358 КК); *незаконне виготовлення, підrobлення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підrobлених марок акцизного збору чи контрольних марок* (ст. 216 КК); *службове підrobлення* (ст. 366 КК). Як слушно зауважують дослідники, ці норми не є новими, вони були наявні і в КК 1960 р. [Берднік І. В. Визначення термінів „підrobка”, „підrobлення” і „фальсифікація” у ст. 158 Кримінального кодексу України / І. В. Берднік [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://law.journalsofznu.zp.ua/archive/visnik-4-2013/25.pdf>]. Законодавець вважав за потрібне в зазначених та в деяких інших нормах Особливої частини КК відмовитися від термінів „підrobка” і замінити їх на „підrobлення”. Проте

в окремих статтях залишилися терміни, що використовувались у КК 1960 р. Це статті 158, 200, 290 КК. У статті 158 КК йдеться про *підробку* або незаконне виготовлення, використання або зберігання незаконно виготовлених чи *підроблених* виборчих документів, а також паралельно вживається термін *фальсифікація*. У статтях 200 та 290 КК застосовується термін *підробка*. Звідси виникає логічне запитання: чи доречно вживати ці терміни як синонімічні? Адже одним із правил ділового мовлення є те, одне й те ж саме поняття в одному нормативно-правовому акті, а також у певній галузі діяльності має визначатися одним терміном, і, навпаки, кожний термін має означати лише одне поняття. Щоб з'ясувати це питання, звернемося до тлумачного словника української мови. Так, *підроблення*, *підробка*, *фальсифікація* за тлумачним словником мають таке визначення: *підроблення* - дія за знач. підробити і підробляти [Великий тлумачний словник української мови / уклад. та голов. ред. В. Г. Бусел. - К. : Перун, 2007. - 1736 с., с. 584]; *підробка* - дія за знач. підробити, підробляти, підроблювати [Там само, с. 574]; *фальсифікація* - підроблення чого-небудь [Там само, с. 683]. Отже, ці терміни є синонімами. Тому з цього синонімічного ряду необхідно обрати один термін, який би законодавець закріпив у Кримінальному законі.

Таким чином, у правничій термінології Кримінального кодексу існує багато неточностей та проблем щодо використання того чи іншого терміна, що ускладнює розуміння норм Кримінального кодексу, а також правозастосовчу діяльність.